

han var overbevist om, at han vilde finde Sandheden, men i Virkeligheden havde han dannet sig sin Mening i Forvejen og vilde kun bestyrke den gennem sin Forskning. Som allerede bemærket, er alt dette utvivlsomt rigtigt; men er dermed alt sagt om Taine, og er hele hans Værk unyttigt for Historien? Det maa her for det første betones, at hvor mange Urigtigheder der end er i Enkeltheder hos Taine og i hans Gengivelse af hans Kilder, meget bliver dog tilbage, som i det væsentlige er rigtig fortalt. Endvidere, hvor overdrevne hans Domme og Opfattelser end er, og hvor ubetinget Ret Aulard har i at dadle hans Tilbøjelighed til Generaliseren og hans Undladelse af at fremhæve vigtige Momenter og afgørende Sider af Tilstandene saavel under l'ancien régime som under Revolutionen, et sjældent og beundringsværdigt psykologisk Blik overfor visse af de herskende Stemninger har Taine dog ejet. Aulard og hans Skole arbejder med langt større videnskabelig Metode end han, og de har indlagt sig uvurderlige Fortjenester ved at tage Livet af mange Legender og falske Forestillinger. Men hvor de som alle Historikere igennem Konstruktion maa søge at bestemme Motiverne, dér forenkler ogsaa de Revolutionens Psykologi, generaliserer paa deres Manér. Hvor Taine ser den jakobinske Aand som den eneste Ulykke, dér har de væsentligst kun Blikket for Kampen for Revolutionen imod dens ydre og indre Fjender som Aarsagen til Fremdriften i Lidenskab og Voldsomhed. Endnu har Revolutionen ikke fundet den Skildrer, som kan samle alle Traadene i sit Hjerte og sin Hjerne og derefter i sin Pen og sin Pensel, og maaske vil en saadan aldrig komme. Men derfor kan man bryde Staven over Taine's Forskningsmaade og over hans Fortegning af Billedet uden at komme uden om de Træk, han med Rette har øjnet og gengivet i hin Jordskælvstids aandelige Fysionomi, og visse ægte Farver bliver tilbage, som vi skylder ham Tak for. J. A. F.

Professor Blok i Leiden har afsluttet sin fortræffelige *Geschiedenis van het Nederlandsche Volk* med 7.—8. Bind (1907—08), der omfatter Tiden fra den bataviske Republiks Grundlæggelse 1795 til Aar 1900.

Af *The Cambridge Modern History* er udkommet (1908) 5. Bind, omfattende Ludvig XIV's Tidsalder. Af størst Interesse og indeholdende flere nye Synspunkter er Afsnittene om Englands Historie 1660—1714, skrevne af Kendere som Firth, Pollock og Temperley. De kortere Udsigter over de nordiske Rigers og den store nordiske Krigs Historie er forfattede af Reddaway og Nisbet Bain, hvilken sidste tillige har behandlet Peter den Store, medens Bury har givet en Oversigt over Ruslands Historie 1462—1682. Ligesom de tidligere Bind udmærker ogsaa det foreliggende sig ved righoldige Litteraturfortegnelser.